

Ақийда дарслари (160-дарс). Аллоҳ яхшиликка, тоатларга йўллаб қўйиши ризқдир

19:00 / 06.12.2021 3332

Аҳли сунна ва жамоа мазҳаби уламолари «Аллоҳ таоло одамлар ва ҳайвонлардан иборат Ўз махлуқотларига берган ва улар манфаат олган дунёвий ва ухровий ҳар бир нарса ризқдир», деб таъриф берганлар.

Аллоҳ таоло оқил ва оқил эмас, катта ёки кичик ҳар бир инсонга, ҳар бир ҳайвонга берган ва улар манфаатланадиган таом, ичимлик, кийим ёки маскан уларнинг ризқидир.

Шунингдек, Аллоҳ таолонинг уларни яхшиликка муваффақ қилиши, тоатларга йўллаб қўйиши ҳам ризқдир.

Аллоҳ таоло Ҳуд сурасида:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَعْبُدُوْا سُبْحٰنَ رَبِّكَمُ الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يَلَعْ وَلَمْ يَلِكْ وَهٗوَ الْعَلِيُّ الْعَلِيُّ اَلَا يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِمَ تُبَدِّلُوْنَ اٰيٰتِنَا مَوَٰزِيْنًا ۗ

«Ер юзидаги жонзот борки, уларнинг ризқи Аллоҳнинг зиммасидадир. У уларнинг қароргоҳларини ҳам, сақланиб турадиган жойларини ҳам билур. Ҳаммаси очиқ-ойдин китобда бордир», деган (6-оят).

Ер юзида ўрмалаган нарса – одамзот, ҳайвонот, ҳашарот, қурт-қумурсқа ва бошқа жонзотлардир. Шуларнинг ҳаммасига Аллоҳ таоло ризқ беради. Ҳаммасининг юргани, тургани, туғилгани ва бошқа ҳолатларини билади. Буларнинг ҳаммаси очиқ-ойдин ва равшан китобда ёзиғлик ҳамдир.

Ризқ икки қисм бўлади: ҳалол ризқ ва ҳаром ризқ.

Бунга далил Бақара сурасидаги қуйидаги оятдир:

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغُلُقُومَ وَأَنْزَلَ الْقُرْآنَ مُتَنَزِّهًا لَّهُمْ تَابِطَاتٍ بِطَنٍ ۗ وَإِنَّكُمْ لَخَالِفُونَ مَعَهُ الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

«Эй иймон келтирганлар! Биз сизларга ризқ қилиб берган нарсаларнинг покларидан енглар ва Аллоҳга шукр қилинглр, агар Унгагина ибодат қиладиган бўлсаларингиз» (172-оят).

Аллоҳнинг Ўзи мўмин бандаларига ризқ қилиб берган нарсаларидан покни еб, лаззатланган бандалар ризқ берган Зотга – Аллоҳга шукр келтиришлари зарурлигини англатмоқда.

Мўмин инсон Аллоҳнинг амрига биноан доимо пок нарсани ейди. Бу илоҳий амр унинг фойдаси учундир. Пок озуқа ила озуқаланган инсон соғ-саломат бўлади.

Аллоҳ таоло Анкабут сурасида:

مَنْ يَعْزُزْ لِعِيسَىٰ وَنَحْنُ نَحْنُ الْمَوْلَىٰ لَهُ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۗ

«Ўз ризқини кўтара олмайдиган қанчадан-қанча жонзотлар бор. Уларга ҳам, сизларга ҳам Аллоҳ ризқ берадир. Ва У ўта эшитувчидир, ўта билувчидир», деган (60-оят).

Дарҳақиқат, ўйлаб кўрадиган бўлсак, кўпгина жонзотлар ризққа муҳтож бўлганида, уни тановул қилишдан бошқа нарсани билмайди. Ризқ топиш учун ҳаракат ҳам қилмайди. Ризқни ўзи билан кўтариб ҳам юрмайди. Ўзига ризқ жамғармайди ҳам. Фақат ризқ керак бўлганида, уни тановул қилади, холос. Аммо ризқ тополмасдан, бирортаси очиқиб, ўлиб ҳам қолмайди. Ризқини териб еб юраверади.

Фақат инсонгина ризқ тўплашни одат қилган. Илоҳий таълимотлардан узоқ бўлган кўпгина одамлар ҳаётни ризқ-рўз учун курашишдан иборат, деб ўйлайдилар. Улар ўзларича, ризқни ўзимиз топмоқдамиз, деб гумон қиладилар.

عَبْرًا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ آمَنُوا: لَأَقُولُ، «هُوَ طِفْحٌ أَثَرُ دَحْمٍ كُنْتُ دَحُّ أَوْ». أَوَّحَنَّا مَلَكَ
هَيْفَ لُصَيِّو، هَبْرَهَيْفَ يِقْتِي وَهَفْ، أَمْلَعُو أَلَامُ هَلْ لَأَقُزَّرِ دَبْعٌ: رَفَن
هَلْ لَأَقُزَّرِ دَبْعُو، لَزَانَمَلَا لَصَفَّابٌ آدَهَفْ، أَقْحَهَيْفَ هَلْ لَمَلْعَيْو، هَمَحَر
تَلْمَعَلْ أَلَامُ يَلْ نَأْوَلْ: لُوقِي يَهْيِي لَأَقُداصَ وَهَفْ، أَلَامُ هَقُزَّرِي مَلُو أَمْلَع
مَلُو أَلَامُ هَلْ لَأَقُزَّرِ دَبْعُو، هَأَوْسُ أَمُزَجَّافٌ وَتَيِّنَبٌ وَهَفْ: نَأْلَفْ لَمَعَب
أَلُو، هَبْرَهَيْفَ يِقْتِي أَلْ يَمْلَعُ رِيغَبٌ هَلْ أَمُ يَفْ طَبْحَي وَهَفْ، أَمْلَعُ هَقُزَّرِي
دَبْعُو، لَزَانَمَلَا شَبْحَّابٌ آدَهَفْ، أَقْحَهَيْفَ هَلْ لَمَلْعَيْ أَلُو، هَمَحَرَهَيْفَ لُصَي
هَيْفَ تَلْمَعَلْ أَلَامُ يَلْ نَأْوَلْ: لُوقِي وَهَفْ، أَمْلَعُ أَلُو أَلَامُ هَلْ لَأَقُزَّرِي مَل
يَذْمُرْتَلَا هَأُورُ. «هَأَوْسُ أَمُزُوفٌ، وَتَيِّنَبٌ وَهَفْ: نَأْلَفْ لَمَعَب

Абу Кабша ал-Анморий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам шундай дедилар: «Уч нарсага қасам ичаман: банданинг моли садақа ила нуқсонга учрамас. Банда бир зулмга учраса-ю, унга сабр қилса, албатта, Аллоҳ унинг иззатини зиёда қилур. Банда тиланчилик эшигини очса, албатта, Аллоҳ унга фақирлик эшигини очар (ёки шунга ўхшаш бир калима айтдилар). Сизга бир ҳадис айтаман, ёдлаб олинглар:

Албатта, дунё тўрт нафарникидир:

Бир бандага Аллоҳ молини ҳам, илмини ҳам ризқ қилиб берган. У бу билан Роббига тақво қилур. Силаи раҳм қилур. Ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билур. Бу энг афзал даражадир.

Бир бандага Аллоҳ илми ризқ қилиб берибди-ю, молни ризқ қилиб бермабди. У содиқ ниятли бўлиб, «Агар молим бўлганида, фалончининг амалини қилар эдим», дейди. У ниятига яраша олади. Икковларининг ажри баробардир.

Бир бандага Аллоҳ молни ризқ қилиб берибди, аммо илми бермабди. У илмсиз равишда молини тўғри келган томонга сочади. У билан Роббига тақво қилмайди, силаи раҳм қилмайди. Ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билмайди. Бу энг ёмон даражадир.

Бир бандага Аллоҳ молни ҳам, илми ҳам ризқ қилиб бермабди. У эса «Агар молим бўлганида, фалончининг амалини қилар эдим», дейди. У ниятига яраша олади. Икковларининг гуноҳи баробардир», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

Бу ҳадиси шарифда молга қўшиб илмнинг ҳам ризқ деб аталиши эътиборга сазовордир. Шу билан бирга, банда Аллоҳ таоло томонидан берилган ризққа нисбатан қилган тасарруфига биноан турли даражаларга эришишини ҳам билиб олмоқдамиз. Ризқни тақво билан Аллоҳ таолонинг розилиги учун сарфлаган банда олий даражага эришади. Ризқни илмсиз равишда тўғри келган томонга сочган, у билан Роббига тақво қилмаган, силаи раҳм қилмаган, ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билмаган банда эса энг ёмон даражада бўлади.

«Сунний ақийдалар» китоби асосида тайёрланди